

На межі

Великий наплив мігрантів перевантажує соціальні держави. Німеччина і вся Європа мусять терміново повернути втрачений контроль.

Критика посилення прикордонного контролю, яке здійснює німецький уряд, дуже передбачувана й поверхова. Багато хто зосереджується на способі її реалізації і так званому сольному виступі Німеччини, не сприймаючи достатньо серйозно основоположні питання міграції та інтеграції. Уряд цілком слушно каже про «серйозне порушення громадського порядку». Регулярні напади на людей з використанням ножів (символ дисфункціональної системи надання притулку) і зростання популярності ультраправої AfD неабияк загрожують порядку. Для Європи важливо, щоб Німеччина знову стала на ноги й відновила політичну та соціальну стабільність.

Коли Німеччина в односторонньому порядку посилила контроль на своїх кордонах, щоб ефективніше боротися з нелегальною міграцією і транскордонною злочинністю, інші країни були в шоці. Німеччина?! Країна, для якої Європа понад усе?! Тепер Німеччина – з лівоцентристським урядом, між іншим, – буде перевіряти людей на своїх кордонах навіть більш ретельно, ніж такі країни, як Швеція, Нідерланди та Італія, в чії уряди входять ультраправі партії.

Німецький план прикордонного контролю явно суперечить європейським свободам, насамперед вільному пересуванню людей в межах Шенгенської зони. Рішення було втілено в життя без жодних великих анонсів і масштабних консультацій з європейськими партнерами. Невже в Німеччині з'явилося щось на кшталт Трампового *America First*?

Оглядачі цинічно припускають, що мотив цього кроку суто виборчий, а саме реакція на зростання популярності AfD. Це суперечливе рішення набуло чинності в не зовсім звичайний час: в проміжку між драматичними місцевими виборами в Тюрінгії та Саксонії, на яких AfD і альянс Сари Вагенкнехт завдали потужного удару по традиційно правлячих партіях, і виборами в Бранденбурзі, на яких зрештою з дуже невеликим відривом перемогла СДПН.

Оскільки в Бранденбурзі конкуренти йшли стремено до стремена, оголошення про те, що прикордонний контроль знову буде посилено, могло мати вирішальне значення і забезпечити переможні кілька відсоткових пунктів.

Європейська система надання притулку та міграції є дисфункціональною та провальною на всіх рівнях

Загалом тема складна. Незрозуміло навіть, чи прикордонний контроль всередині ЄС взагалі має право на життя і юридичне обґрунтування. Він допускається тільки тимчасово й за дуже специфічних умов. Крім того, дехто, зокрема профспілка поліції, сумнівається в його ефективності. Чи справді такий контроль допомагає запобігти нелегальній міграції? До речі, в загальному галасі потонув той факт, що прикордонний контроль такого ґатунку аж ніяк не є чимось новим. Минулої осені Німеччина вирішила посилити контроль на своїх кордонах з Польщею, Чехією та Швейцарією з метою стримування нелегальної імміграції. На кордоні з Австрією він діє вже багато років.

Можливо, посилення прикордонного контролю в Німеччині – це передусім спроба відновити контроль над тим, хто або що приїздить в Федеративну Республіку. Але, попри спроби, це не в силах Німеччини, адже глибинні причини загальної неефективності міграційної політики лежать в інших площинах. Європейська система надання притулку та міграції є дисфункціональною та провальною на всіх рівнях. Важливо зазначити, що європейські демократичні соціальні держави давно перевищили свої можливості з прийому та інтеграції мігрантів.

Як наслідок, процвітає незаконна переправка через зовнішні кордони Європи. Ціна її висока, багато хто платить життям. І якщо комусь все-таки вдається потрапити до Європи, він навряд чи зможе потім виїхати звідти. Це стосується як справжніх біженців, так і економічних мігрантів і терористів.

Міграція спричиняє тиск на соціальні інститути, особливо на ринок житла, і дефіцит послуг, які вони пропонують. Результат – жорстокі конфлікти в нижчих верствах населення, які призводять до розколу, поглиблюють соціальну та економічну нерівність і викликають ще більше соціальне й психологічне невдоволення. Але все це не привід міряти всіх мігрантів однією мірою. Люди мігрують не тільки в пошуках притулку, але й, наприклад, через кохання або для навчання.

Багато мігрантів дуже добре інтегровані в ринок праці та в суспільство і роблять величезний внесок в нашу економіку.

Загалом надто багато мігрантів, схоже, не бажають або не можуть дотримуватись основних правил співжиття на Заході

Та все ж таки надто багато негативних інцидентів, які значно послаблюють підтримку міграції в суспільстві і ставлять під загрозу основоположне, екзистенційне відчуття – безпеки. В крайніх випадках ідеться про тероризм, особливо джихадистський або ісламістський, якого, за оцінками спецслужб, стає дедалі більше, як і іммігрантів з Близького Сходу. Наприклад, нещодавні напади з ножами в Золінгені, Мангеймі та Ессені (часта причина яких – поєднання терористичних мотивів і маревних психічних розладів) геть позбавили Німеччину спокою.

Загалом надто багато мігрантів, схоже, не бажають або не можуть дотримуватись основних правил співжиття на Заході (поважати демократичну правову державу, людську гідність і права, а також обов'язки, не скоювати кримінальних злочинів, заробляти на життя працею і дбати про належне виховання своїх дітей). Тобто дуже багатьох мігрантів стосується те, що я називаю «негативною інтеграцією». Вона настільки обтяжує населення таких країн, як Німеччина та Нідерланди, що понад 80 відсотків людей виступають за обмеження імміграції.

Ізраїльський філософ Авішай Маргаліт в своїх книжці «Політика гідності» хвалить соціальну державу, але зазначає, що вона має майбутнє, тільки якщо не здається і не стає наївною. Соціал-демократи Данії зрозуміли це особливо добре (і тому стикаються зі зневагою з боку інших європейських соціал-демократів).

Данський міністр імміграції та інтеграції, соціал-демократ Кааре Дібвад Бек пояснює: «Ми бачимо, що люди з найнижчими доходами, тобто робітничий клас, найбільше страждають від шукачів притулку. Вони конкурують з мігрантами за робочі місця, за житло, а іноді й за соціальне забезпечення. Ця категорія населення – наш електорат, за який ми відповідальні. Тому наша позиція така: якщо політики дбають про робітничий клас, вони повинні забезпечити, серед іншого, контроль над припливом шукачів притулку. Ми не хочемо приймати більше людей, ніж можемо інтегрувати в наше суспільство, давши їм дах над головою і роботу».

Існуючі партії занадто довго й міцно трималися за політкоректність. В результаті по всій Європі – від Італії до Швеції, від Нідерландів до Німеччини – набирають популярність ультраправі. Цього не мало статися. Центристські правлячі партії мали запропонувати покращити управління міграційно-інтеграційною політикою, яке було поганим впродовж десятиліть. Але вони й досі цього не зробили. А тих, хто принаймні намагався, прогресивні (тобто ліві) академічні сили з великих міст, наділені привілеєм давати оцінку, затаврували як розпалювачів і посадили в куточок до праворадикалів і ксенофобів.

Популізм поширюється Європою, як цунамі

Шкода очевидна. Популізм поширюється Європою, як цунамі, руйнуючи повоєнний партійний ландшафт усюди на своєму шляху. Це відбувається в країнах Скандинавії, Нідерландах, Італії і віднедавна в Німеччині.

Можна сказати, що Федеративна Республіка пасе задніх в темі популізму, але зараз все складається в одне і призводить до всеохопної кризи. Хитається сам фундамент повоєнної Німеччини: «Ні війні» ставиться під сумнів через війну в Україні та Ізраїлі, «Ніколи знову» про коричневе минуле Німеччини – через відчутне посилення AfD, а «Ні антисемітизму» – через наплив людей з арабського світу, відданих максимі «Ми зможемо». Популярні партії післявоєнної епохи кришаться й розпадаються, і це руйнує захисну стіну, важливу для стабілізації демократії. Німецька автомобільна промисловість, економічна основа країни, застрягла в кризі. Через Путіна (вторгнення в Україну) та «зелених» (відмова від ядерної енергетики) галузь страждає від енергетичної незахищеності. Останнє, але не менш важливе – невизначеність оборонної політики в питанні військового захисту з боку США та НАТО («фактор Трампа»).

Якщо в такій ситуації, що характеризується екзистенційною невизначеністю майбутнього, переважна більшість населення вимагає обмеження імміграції, то прикордонний контроль (який є також сигналом Єврокомісії і європейським партнерам про те, що спільну політику надання притулку треба впроваджувати якнайскоріше) є цілком доречним.

Насамперед Німеччина, як і інші європейські країни, має на національному рівні вирішити проблему фрагментації та поляризації, які руйнують наші демократичні суспільства. Це передбачає краще управління та відновлення втраченої суспільної єдності – між більш і менш освіченими людьми, між містом і селом,

між тими, хто живе тут давно, і мігрантами, між істеблішментом і антиістеблішментом.

Для Європи важливо, щоб Німеччина знову стала на ноги й відновила політичну та соціальну стабільність. Кредо має бути таке: не приймати більше людей, ніж можна розмістити в цивілізованих умовах. Не приймати більше людей, ніж можливо інтегрувати.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

*Іншу точку зору на цю тему читайте в статті Ліки Кобешавідзе
«Що не так з німецьким прикордонним контролем»*

Рене Куперус

Д-р Рене Куперус (René Kuiperus) – нідерландський політичний історик і публіцист. Колишній директор з міжнародних відносин Фонду Віарді-Бекмана, аналітичного центру Нідерландської лейбористської партії (PvdA).

